2026.M59T

2026L034A1IL

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2026

Eacnamaíocht

Ardleibhéal

Dé hAoine 19 Meitheamh Maidin 9:30 - 12:00

400 marc

Scrúduimhir

Dáta Breithe

Scríobh 3 Feabhra 2005
mar 03 02 05, mar shampla

Stampa an Ionaid

Treoracha

Tá **dhá** roinn sa pháipéar seo.

Tá 400 marc san iomlán ag gabháil leis an scrúdú seo.

Roinn A: 100 marc
Freagair **8** gceist as **10** gceist sa roinn seo.

Tá rogha inmheánach ann i gceisteanna 2,3 agus 4.

Roinn B: 300 marc
Freagair **4** cheist as **6** cheist.

Tá 75 marc ag gabháil le gach ceist sa roinn seo.

Freagair do chuid freagraí le peann gorm nó peann dubh.

Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá curtha ar fáil sa leabhrán seo. Tá spás le haghaidh obair bhreise i gcúl an leabhráin. Lipéadaigh aon obair bhreise go soiléir le huimhir agus leis an gcuid den cheist.

Scanfar an leabhrán scrúdaithe seo agus is ar scáileán a chuirfear do chuid oibre i láthair an scrúdaitheora. Féadfaidh sé nach bhfeicfidh an scrúdaitheoir aon rud a scríobhfaidh tú taobh amuigh de bhoscaí na bhfreagraí.

Tabharfaidh an feitheoir cóip den leabhrán Foirmlí agus Táblaí duit, má theastaíonn sé uait. Ní mór duit é a thabhairt ar ais ag deireadh an scrúdaithe. Níl cead agat do chóip féin a thabhairt isteach chuig an scrúdú leat.

Is ceadmhach áireamhán a úsáid.

Scríobh déanamh agus múnla d'áireamháin anseo:

Roinn A	Ceisteanna Gearrfhreagra	100 Marc

Freagair 8 gceist as 10 gceist.

Ceist 1

Ar an 9 Márta 2026 bhí cuimhneachán 250 bliain ann ó foilsíodh '*The Wealth of Nations*', leabhar leis an eacnamaí clasaiceach Adam Smith.

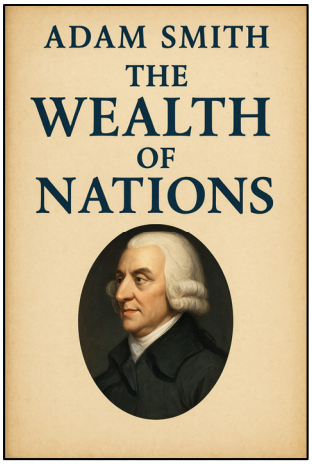

(a) Phléigh Smith an coincheap eacnamaíochta de speisialtóireacht sa lucht saothair in '*The Wealth of Nations*'. Tabhair breac-chuntas ar dhá buntáiste **do ghnólacht a dhéanann speisialtóireacht sa lucht saothair**.

1.
2.

(b) Déan comparáid idir príomhthréith eacnamaíochta **amháin** a bhain le trádáil idirnáisiúnta na hÉireann sna luath-1950idí agus príomhthréith eacnamaíochta **amháin** a bhaineann le trádáil idirnáisiúnta na hÉireann sa lá atá inniu ann.

Sna luath-1950idí:
Sa lá atá inniu ann:

Ceist 2

Sa ghrafaic thíos taispeántar sleachta as suirbhé a rinne an Eagraíocht um Chearta Ceoil in Éirinn (IMRO) ar thomhaltóirí in Éirinn agus cúrsaí ceoil.

	
€172 an meánchaiteachas bliantúil ag daoine fásta ar **shruthú ceoil.**	**€757** an meánchaiteachas bliantúil ag daoine fásta ar **imeachtaí ceoil**.

Arna chur in oiriúint as IMRO Music Report 2025: The Cultural and Economic Value of Music

(a) Léiríonn na sonraí thuas go gcaitheann tomhaltóirí suimeanna éagsúla ar imeachtaí ceoil agus ar shruthú ceoil. Cé acu den dá chineál caiteachais seo is dóichí go mbeadh **éileamh praghasleaisteach** níos mó aige?
Cuir do rogha in iúl le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Caiteachas ar shruthú ceoil		**Caiteachas ar imeachtaí ceoil**	

Cosain:

Freagair (b) nó (c)

(b) In 2024, phostáil an t-ardán sruthaithe Spotify a chéad bhrabús bliantúil ó seoladh é in 2006.
Arna chur in oiriúint ó The Financial Times, 04 Feabhra 2025

Tabhair breac-chuntas ar dhá chúis a bhféadfadh cuideachtaí sruthaithe, Spotify mar shampla, tabhairt faoi spriocanna eile seachas uasmhéadú brabúis.

1.
2.

NÓ

(c) Tabhair breac-chuntas ar **chúis** amháin a bhfuil cuideachtaí móra sruthaithe ar líne, Spotify mar shampla, in ann feidhmiú ar chostas imeallach de bheagnach a náid gach uair a ghlacann úsáideoir nua síntiús.

Cúis:

Ceist 3

Sa ghrafaic thíos léirítear an meánchostas ar lucht tacaíochta Chorcaí agus Thiobraid Árann agus iad ag tacú lena bhfoireann chomh fada leis an gcluiche ceannais i gCraobhchomórtas Sinsear na hÉireann san Iománaíocht in 2025.

Corcaigh		Tiobraid Árann
€350	Ticéid do Chluichí	€400
€38	Cláir na gCluichí	€43
€200	Peitreal	€200
€23	Dolaí	€27
€50	Páirceáil i mBaile Átha Cliath	€50
€334	Bia agus deoch	€350
€995	Iomlán	€1,070

Arna chur in oiriúint ón Irish Examiner

(a) Mar gheall ar chostais a bheith ag ardú, d'iarr roinnt den lucht tacaíochta ar an rialtas fóirdheontas a chur ar fáil le haghaidh iompar poiblí ar mhaithe leo siúd a bhíonn ag taisteal chuig cluichí ceannais i gCraobhchomórtais Sinsear na Éireann sa Pheil agus san Iománaíocht.

An aontaíonn tú nó an easaontaíonn tú leis an moladh sin?
Cuir do fhreagra in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Aontaím		Easaontaím	

Cosain:

Freagair (b) nó (c)

(b) Tá fíneáil €100 á gearradh ag Iarnród Éireann ar phaisinéirí a sheinneann físeáin nó ceol gan cluasáin orthu ar a chuid traenacha.

Tabhair breac-chuntas ar **chúis** amháin ar sampla de theip margaidh é an t-iompraíocht sin i measc paisinéirí.

Cúis:

NÓ

(c) Is clár é Plean Soghluaisteachta Tuaithe Éire a Nascadh chun seirbhísí bus a leathnú faoin tuath in Éirinn. D'ardaigh líon na bpaisinéirí ar an bplean 38% idir 2023 agus 2024.

Arna chur in oiriúint ó Transport for Ireland (TFI), 4 Iúil 2025

Tabhair breac-chuntas ar dhá bhealach ar féidir le Plean Soghluaisteachta Tuaithe Éire a Nascadh cabhrú le **éagothroime** (neamhionannas) **a laghdú** idir teaghlaigh uirbeacha agus teaghlaigh thuaithe.

1.
2.

Ceist 4

Taispeántar sa chairt thíos go saothraíonn oibrithe a dhéanann T-léinte i mBanglaidéis ar an meán 18c as an bpraghas miondíola €29 a ghearrtar san Eoraip.

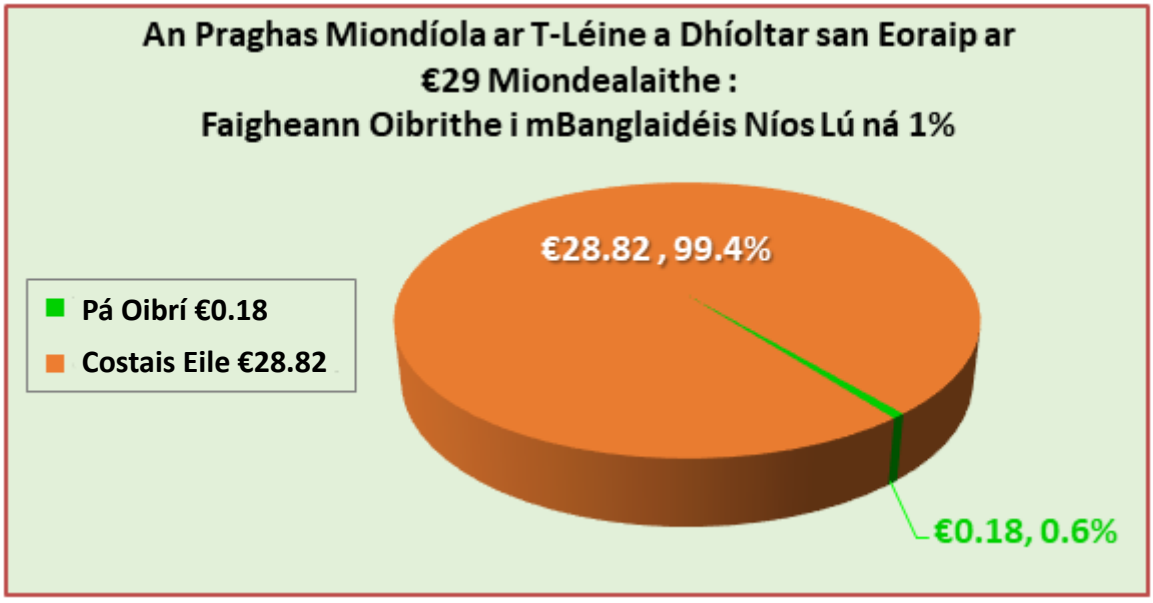

Arna chur in oiriúint ó cleanclothes.org

(a) Tabhair breac-chuntas ar chúis amháin a saothraíonn oibrithe i dtíortha beagfhorbartha (LDCs sa Bhéarla) pá níos ísle ná oibrithe san Eoraip ar obair den chineál céanna.

Cúis:

Freagair (b) nó (c)

(b) Is fiú timpeall $100bn margadh domhanda na n-éadaí úsáidte anois, ardú de timpeall $35bn in 2020. Beidh sciar 10% den mhargadh domhanda éadaí ag éadaí athláimhe in 2025.

Arna chur in oiriúint ó The Economist, Feabhra, 2025

Mol dhá bheart a d'fhéadfadh rialtas na hÉireann a thabhairt isteach leis an éileamh ar éadaí athláimhe a mhéadú.

1.
2.

NÓ

(c) Tabhair breac-chuntas ar dhá bhealach a bhféadfadh úsáid aipeanna éadaí athláimhe ar líne, ar nós Vinted agus Depop, dul chun tairbhe do thomhaltóirí éadaí athláimhe.

1.
2.

Ceist 5

Tá comhaontuithe ar bhonn ceannaigh anois, íoc níos déanaí (BNPL) ar fáil ó roinnt cuideachtaí airgeadais, Klarna mar shampla, do roinnt ceannachán ar líne in Éirinn. Leis na comhaontuithe sin, is féidir le custaiméirí íoc láithreach nó íoc thar thréimhse ama, uaireanta le hús iomarcach sa bhreis.

Arna chur in oiriúint ó droidvenue.com

(a) An gceapann tú go spreagann cuideachtaí BNPL, ar nós Klarna, iompraíocht réasúnach i measc tomhaltóirí nó iompraíocht neamhréasúnach i measc tomhaltóirí?
Cuir do fhreagra in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Iompraíocht réasúnach tomhaltóirí		Iompraíocht neamhréasúnach tomhaltóirí	

Cosain:

(b) Bonn tuisceana amháin a ndéantar talamh slán de san eacnamaíocht ná iompraíocht réasúnach tomhaltóirí.
Tabhair breac-chuntas ar dhá phríomhbhonn tuisceana **eile** faoi iompraíocht tomhaltóirí a úsáidtear san eacnamaíocht.

1.
2.

Ceist 6

Osclaíodh an chéad pháirc théama Legoland sa tSín in Shanghai i mí Iúil 2025. Tá 75 turas marcaíochta sa pháirc thar ocht limistéar agus struchtúir ann a tógadh as na milliúin brící plaisteacha.

Arna chur in oiriúint ón BBC

Foinse: The South China Morning Post

(a) Is cuid de thionscal na seirbhísí iad páirceanna téama, mar Disney, Lego agus Universal, de bharr go gcuireann siad siamsaíocht agus eispéiris ar fáil.
Léiríonn leathadh páirceanna téama dá leithéid mórthimpeall an domhain coincheap an **domhandaithe**.
Mínigh an téarma **domhandú**.
Tabhair breac-chuntas ar thairbhe eacnamaíochta amháin do chuideachta as infheistiú i bPáirceanna téama.

Mínigh:
Tairbhe:

(b) Is í Páirc na Smaragaide i gCo. na Mí príomhpháirc théama na hÉireann.
Tabhair breac-chuntas ar dhá thairbhe eacnamaíochta a bhaineann le páirceanna téama a bheith á reáchtáil i dtír.

1.
2.

Ceist 7

Cruthaíonn Éire níos mó pacáistíocht phlaisteach in aghaidh an duine ná aon tír eile san AE.

Arna chur in oiriúint ón Irish Independent, Iúil 2025

(a) Cé acu ceann de na huirlisí fioscacha a leanas ba cheart do rialtas na hÉireann a úsáid chun pacáistíocht phlaisteach a laghdú, dar leat:

- fóirdheontas do ghnólachtaí a úsáideann pacáistíocht in-bhithmhillte?
- cáin ar ghnólachtaí a úsáideann pacáistíocht phlaisteach?

Cuir do fhreagra in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Fóirdheontais do ghnólachtaí		**Cáin ar ghnólachtaí**	

Cosain:

(b) Sa léaráid thíos taispeántar Cuar Timpeallachta Kuznet (EKC). Tugann sé le tuiscint **go méadaítear ar an dochar don timpeallacht i dtosach báire** de réir **mar a thagann ardú ar an bhfíorioncam per capita, go sroichtear pointe casaidh agus ansin go laghdaítear é.**

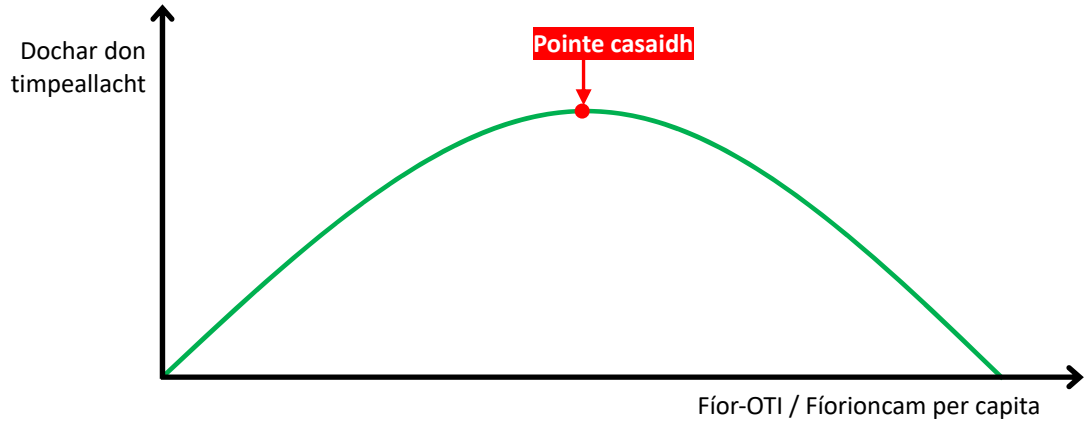

An bhfuil an cuar thuas ábhartha i saol an lae inniu mar mhíniú ar an ngaol idir fás geilleagrach per capita agus dochar don timpeallacht, dar leat?

Cuir do fhreagra in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Tá (ábhartha)		**Níl (neamhábhartha)**	

Cosain:

Ceist 8

Tá aon trian d'fheirmeoirí na hÉireann os cionn 65 bliain d'aois agus is é 58 an mheánaois ag feirmeoirí.

Arna chur in oiriúint ón Suirbhé Náisiúnta ar Fheirmeacha, Teagasc 2024 (Meitheamh 2025)

(a) D'fhéadfaí féachaint ar an bhfeirmeoireacht mar ghairm bheatha nach bhfuil tarraingteach do go leor daoine óga in Éirinn inniu.

Tabhair breac-chuntas ar dhá thoisc a d'fhéadfadh daoine óga a chasadh i gcoinne a bheith ina bhfeirmeoirí.

1.
2.

(b) Tá borradh ollmhór faoi na costais ionchuir a bhaineann le heallach le déanaí mar gheall ar ardú suntasach ar chostas bia, leasaithe, breosla agus cógais tréidliachta.

Arna chur in oiriúint ón Irish Independent

Tabhair breac-chuntas ar dhá shlí a bhféadfadh an fhorbairt sin tionchar a bheith aici ar **ghnólachtaí eile sa gheilleagar áitiúil**.

1.
2.

Ceist 9

Taispeántar sna cairteacha thíos an Olltáirgeacht Intíre (OTI) iomlán ag an Aontas Eorpach (AE) agus ag Stáit Aontaithe Mheiriceá (SAM) in 2008 agus in 2024, tomhaiste i ndollair SAM (trilliúin).

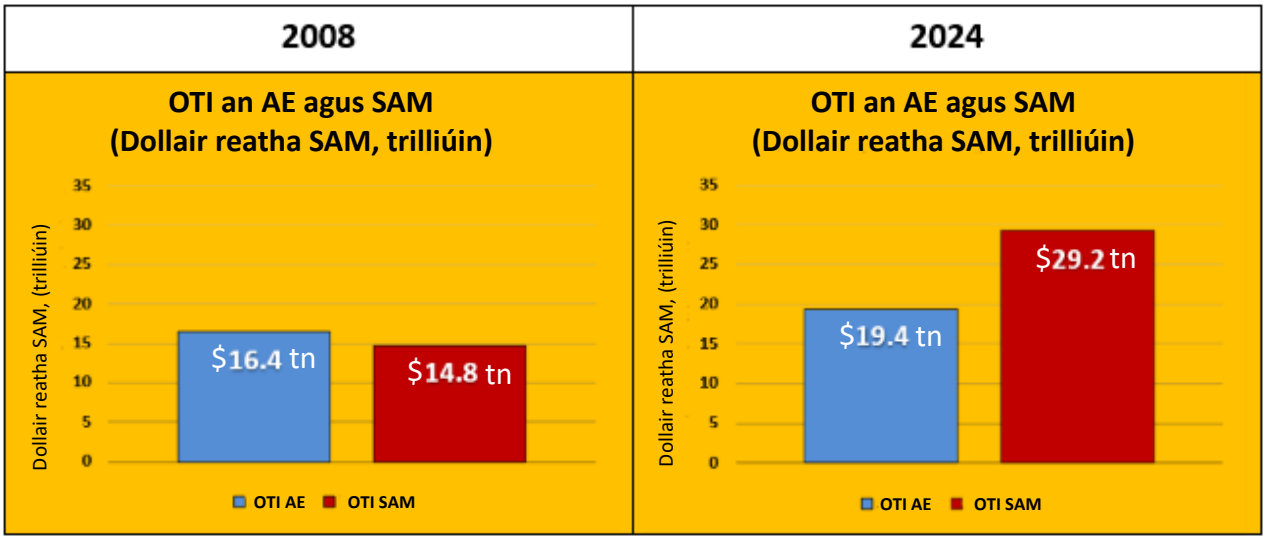

Arna chur in oiriúint ó World Bank Open Data

(a) Is é **18.3%** an t-ardú ar OTI san AE idir 2008 agus 2024**.**

Ríomh an t-athrú céatadánach ar OTI do SAM idir 2008 agus 2024.
Taispeáin do chuid oibre ar fad.
Déan trácht ar **an athrú** san fhás geilleagrach idir an dá réigiún.

Do chuid oibre: Freagra:
Trácht:

(b) Ardaíonn na sonraí sna cairteacha thuas údair imní do rialtais an AE ó thaobh an gheilleagair de. Luaigh dhá údar imní ó thaobh an gheilleagair de a ardaíonn na sonraí thuas do rialtais an AE, dar leat.

1.
2.

Ceist 10

Sa léaráid thíos déantar comparáid idir na praghsanna ar earraí agus ar sheirbhísí tomhaltóra ar fud na hEorpa in 2024. Cuirtear praghsanna i láthair mar innéacs leis an meán san AE = 100.

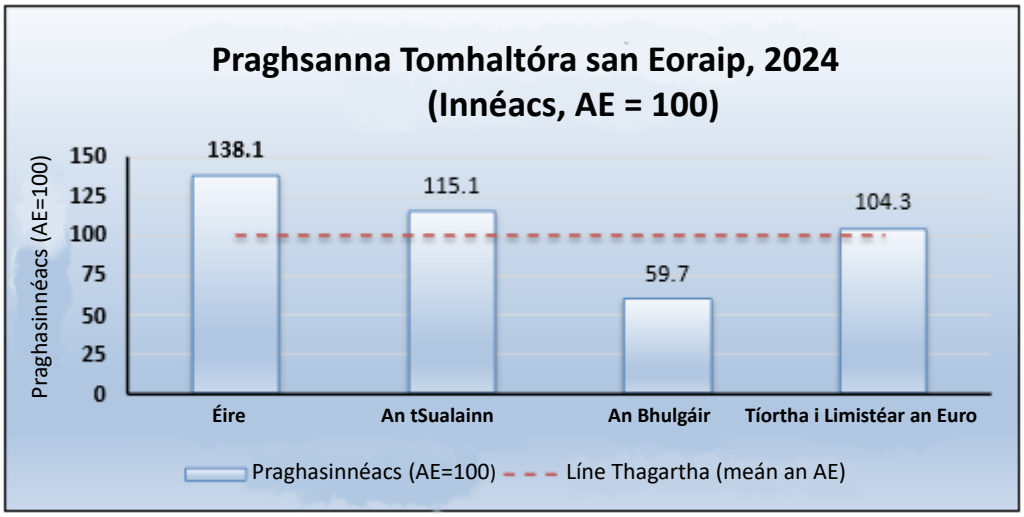

Arna chur in oiriúint ó Eurostat

Sa chairt thuas taispeántar go raibh an meánphraghas ar earraí agus ar sheirbhísí in Éirinn os cionn 38% níos airde ná an meán san AE in 2024.

(a) Tabhair breac-chuntas ar dhá thionchar eacnamaíochta a bhíonn ag praghsanna níos airde ar gheilleagar na hÉireann.

1.
2.

(b) Tabhair breac-chuntas ar dhá shlí **nach dtéann ardú i bpraghsanna bia i bhfeidhm ar gach aon tomhaltóir ar an mbealach céanna**.

1.
2.

Roinn B	Ceisteanna Fadfhreagra	300 marc

Freagair 4 cheist as 6 cheist

Ceist 11
Sa chairt thíos taispeántar céatadán na ndaoine in Éirinn a ghlac páirt i spórt le linn na seacht lá roimhe sin in 2023 agus in 2024.

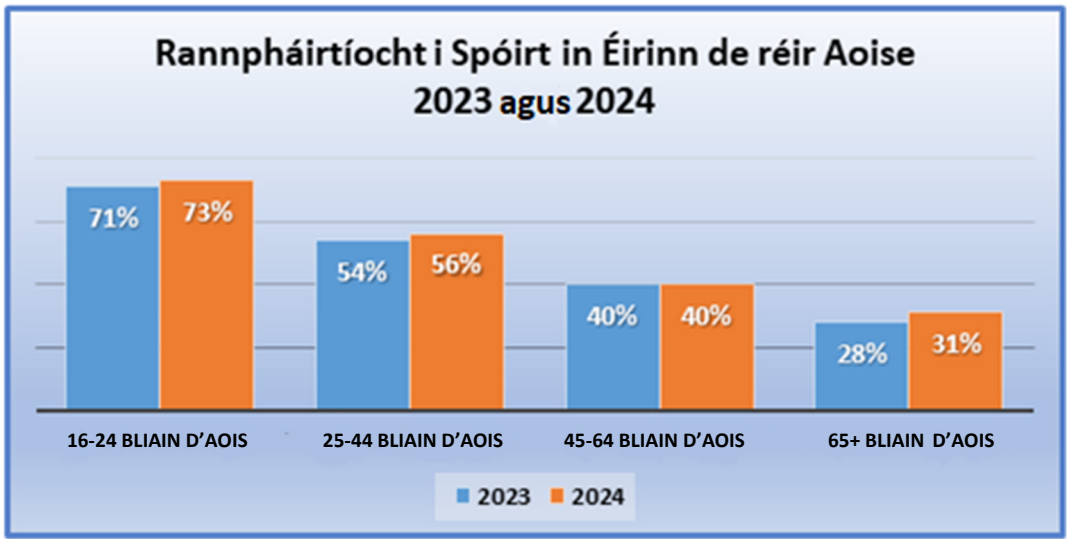

Arna chur in oiriúint as Spórt Éireann: "Irish Sports Monitor 2024"

(a) **(i)** Mol beart amháin a d'fhéadfadh **údaráis áitiúla in Éirinn** a dhéanamh chun cabhrú leis an ráta rannpháirtíochta sa spórt a ardú dóibh siúd in aois 45 agus os a chionn.

Beart:

(ii) Tabhair breac-chuntas ar dhá shlí a bhfuil buntáistí ann don tsochaí in Éirinn má **ardaítear an rannpháirtíocht sa spórt** i ngach aoisghrúpa.

1.
2.

(b) Tá 1,100 spórtlann agus ionad aclaíochta ag feidhmiú in Éirinn agus tá 750,000 ball acu.

Arna chur in oiriúint ó irelandactive.ie

(i) Le cuidiú léaráide atá lipéadaithe go soiléir (na haiseanna san áireamh), mínigh an staid **cothromaíochta gearrthréimhsí** ag spórtlann atá ag feidhmiú in iomaíocht mhonaplach in Éirinn.

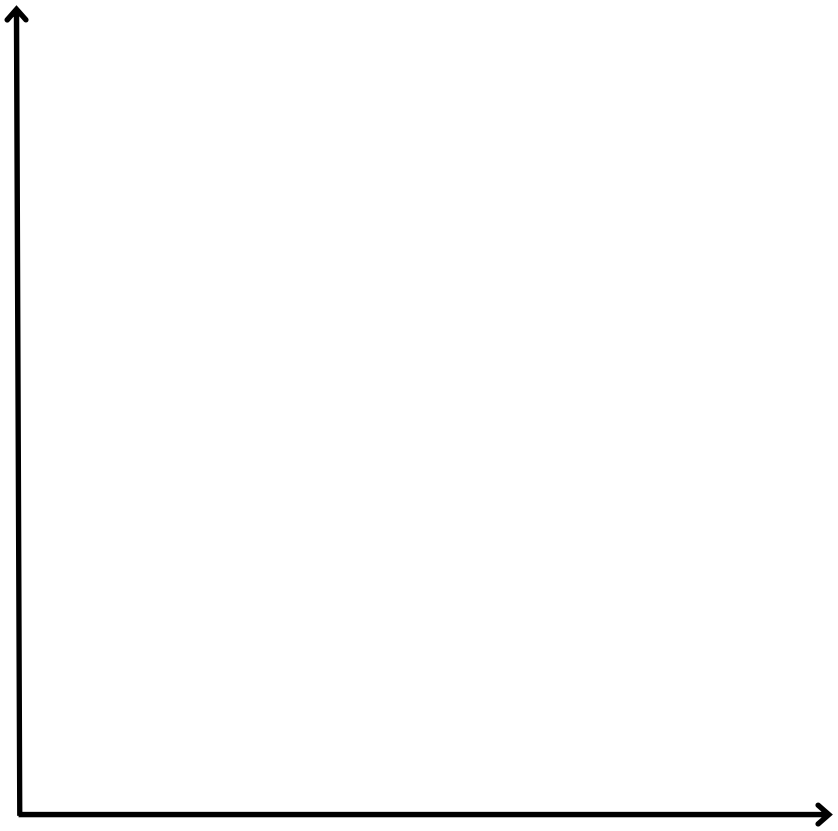

Mínigh:

(ii) Feidhmíonn roinnt spórtlann in Éirinn in iomaíocht olagaplach.

Tabhair breac-chuntas ar conas is féidir leis na cúinsí idir **iomaíocht olagaplach** agus **iomaíocht mhonaplach** a bheith éagsúil le chéile do bhaill spórtlainne faoi gach ceann de na ceannteidil seo a leanas:

- Rogha spórtlann
- Costas ballraíochta i spórtlann

Rogha spórtlann:
Costas ballraíochta i spórtlann:

(c) **(i)** Nuair a bhíonn ioncam seachtainiúil **€400** ag Cian, téann sé chuig an spórtlann **dhá uair sa tseachtain**. Nuair a ardaítear a ioncam go **€500**, téann sé **trí huaire sa tseachtain**.

Glac leis go n-íocann Cian ar gach cuairt chuig an spórtlann agus ríomh ioncamleaisteachas an éilimh (YED, sa Bhéarla) ag Cian.
Taispeáin do chuid oibre ar fad agus mínigh do fhreagra.

Do chuid oibre:
Freagra:
Mínigh:

(ii) Mhol roinnt polaiteoirí le déanaí gur chóir ballraíocht i spórtlann a chur san áireamh le haghaidh faoiseamh cánach.

An aontaíonn tú nó an easaontaíonn tú gur chóir faoiseamh cánach a thabhairt ar bhallraíocht i spórtlann?
Cuir do thuairim in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Aontaím		Easaontaím	

Cosain:

D'fhéadfadh tuiscint ar phraghasleaisteachas an éilimh (PED) cuidiú le hoibritheoirí spórtlann a n-ioncam iomlán ó chliaint a uasmhéadú.

(iii) Mínigh an téarma praghasleaisteachas an éilimh agus pléigh beart amháin a d'fhéadfadh oibritheoir spórtlainne, agus an tuiscint seo ar PED aici/aige, a dhéanamh chun a n-ioncam iomlán ó chliaint a uasmhéadú.

Mínigh:
Pléigh an beart:

(75 marc)

Ceist 12

(a) Sa chairt thíos taispeántar luach iompórtálacha earraí iomlána agus luach easpórtálacha earraí iomlána na hÉireann do Bhealtaine 2024 agus do Bhealtaine 2025.

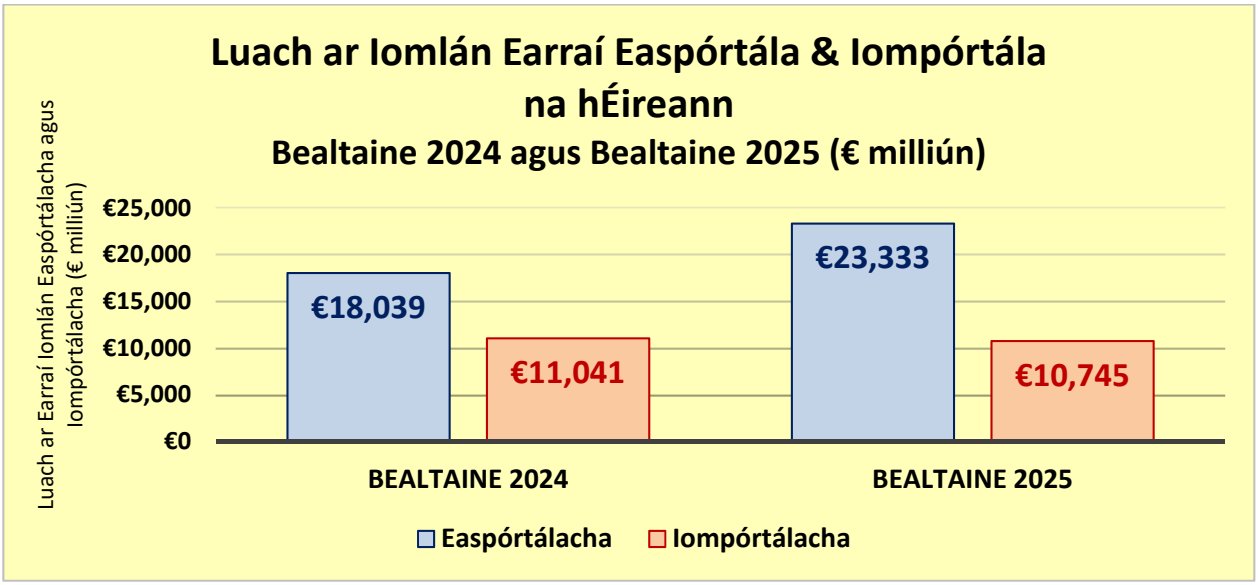

Arna chur in oiriúint ón POS

(i) **Bain úsáid as na sonraí ón gcairt thuas** agus tabhair breac-chuntas ar an treocht fhoriomlán sa luach ar iomlán earraí iompórtála **nó** sa luach ar iomlán earraí easpórtála na hÉireann do Bhealtaine 2024 agus do Bhealtaine 2025.

Cuir in iúl an treocht fhoriomlán a bhfuil tú ag trácht uirthi le tic (✓) sa bhosca cuí:

Iomlán earraí iompórtála		Iomlán earraí easpórtála	

Treocht fhoriomlán:

(ii) Cé acu buntáistí nó dúshláin do gheilleagar na hÉireann a thagann leis na hathruithe a thaispeántar sa chairt thuas, dar leat?

Cuir do thuairim in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Buntáiste eacnamaíochta		Dúshlán eacnamaíochta	

Cosain:

(iii) Tá rabhadh tugtha ag an gCoimisiún Eorpach don tSín nach gcuirfidh an tAontas Eorpach suas le feithiclí leictreacha Síneacha a bheith á “ndumpáil” san AE.

Arna chur in oiriúint ó the Irish Times

Mínigh an tuiscint atá agat an téarma eacnamaíochta **dumpáil** sa trádáil idirnáisiúnta.

Dumpáil:

(b) Tháinig comhaontú trádála i bhfeidhm idir an tAontas Eorpach (AE) agus na Stáit Aontaithe (SAM) i mí Lúnasa 2025, inar chuir SAM taraif 15% ar fhormhór earraí an AE.

(i) Mínigh cad a thuigeann tú leis an téarma eacnamaíochta **taraif**.

Mínigh:

(ii) Tabhair breac-chuntas ar dhá impleacht eacnamaíochta a d’fhéadfadh a bheith ann d’easpórtálaithe Éireannacha i margadh na Stát Aontaithe tar éis don taraif 15% teacht i bhfeidhm ar fhormhór earraí an AE**.**

1.
2.

(iii) Tabhair breac-chuntas ar thairbhe eacnamaíochta amháin agus ar dhúshlán eacnamaíochta amháin do thír ar bith a ghlacann páirt i **gcosantas** (caomhnaitheacht) **trádála**.

Tairbhe eacnamaíochta:
Dúshlán eacnamaíochta:

(c) Sa ghrafaic thíos taispeántar na hocht bpríomhthír ar domhan a tháirgeann ola in 2024.

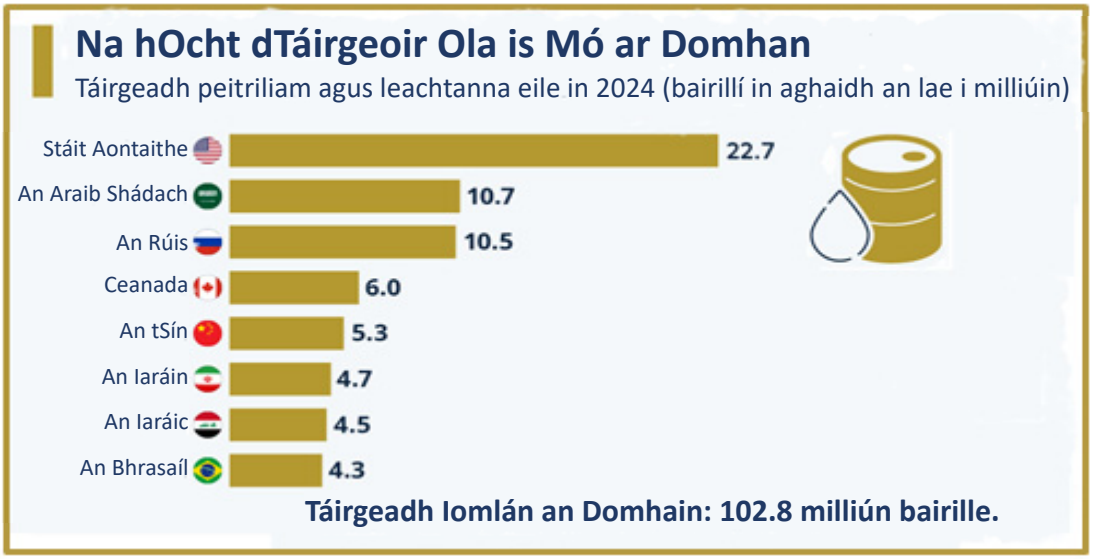

Arna chur in oiriúint ó Statista, Meitheamh 2025

(i) Úsáid na sonraí thuas agus ríomh an **comhsciar** céatadánach d'aschur ola iomlán an domhain (102.8m bairille) atá ag **na trí tháirgeoir is mó** in 2024. **Taispeáin do chuid oibre ar fad.** Tabhair breac-chuntas ar conas a d'fhéadfadh an comhchruinniú seo de tháirgeadh tionchar a imirt ar phraghsanna domhanda na hola.

Do chuid oibre:
Tionchar ar phraghsanna domhanda na hola:

(ii) De réir na hInstitiúide Fuinnimh, bhain breoslaí iontaise le 81.4% den ídiú iomlán fuinnimh in Éirinn in 2024, méadú 0.7% ar fhigiúr 2023.

Cén idirghabháil rialtais ab éifeachtaí chun úsáid breoslaí iontaise in Éirinn a laghdú, dar leat?

- **Rogha A** —Ardú bliantúil níos mó i gcáin charbóin.
- **Rogha B** —Fóirdheontais do roghanna eile fuinnimh in-athnuaite (e.g. insliú tithe, teaschaidéil, painéil ghréine, feithiclí leictreacha, etc.)

Cuir do thuairim in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Rogha A		Rogha B	

Cosain:

(iii) Tá sé i gceist ag Rialtas na hÉireann deireadh a chur leis an monaplacht atá ag ESB Networks ar línte leictreachais agus cead a thabhairt do ghnólachtaí príobháideacha línte a shuiteáil idir gineadóirí in-athnuaite agus úsáideoirí móra gnó.

Arna chur in oiriúint ó the Irish Times, Iúil 2025

Tabhair breac-chuntas ar an gcaoi a bhféadfadh an t-athrú seo dul i bhfeidhm ar **gach** ceann acu seo thíos:

- Leibhéil fostaíochta in earnáil an leictreachais
- Praghsanna leictreachais do ghnólachtaí móra i ngeilleagar na hÉireann

Leibhéil fostaíochta in earnáil an leictreachais:
Praghsanna leictreachais do ghnólachtaí móra i ngeilleagar na hÉireann:

(75 marc)

Ceist 13

Sa chairt thíos taispeántar athruithe sa Phríomhráta Athmhaoiniúcháin ag an mBanc Ceannais Eorpach (ECB), ar a dtugtar an bunráta freisin, idir Eanáir 2024 agus Meitheamh 2025.

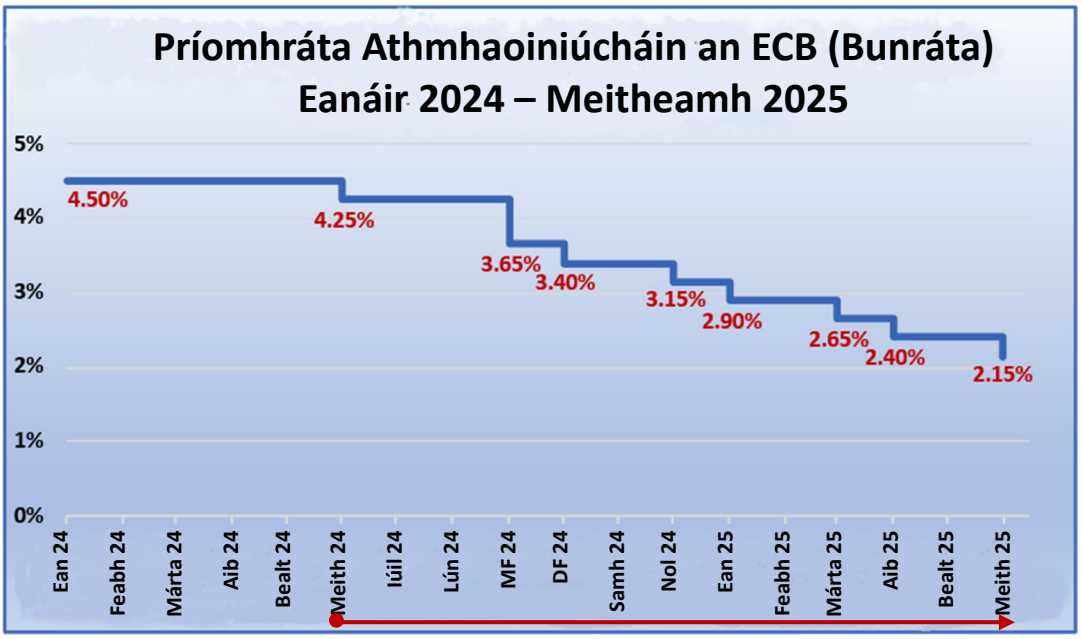

Arna chur in oiriúint ón mBanc Ceannais Eorpach

(a) **(i)** Tabhair breac-chuntas ar thoisc eacnamaíochta amháin a d'fhéadfadh a bheith tar éis tionchar a imirt ar chinneadh an ECB an Ráta Athmhaoiniúcháin a ísliú idir Meitheamh 2024 agus Meitheamh 2025, mar atá léirithe ag an tsaighead dhearg sa chairt thuas.

Breac-chuntas:

(ii) Tarraingíodh anuas 60,770 iasacht phearsanta ar luach €683 milliún in Éirinn i R1, 2025. Méadú bliantúil de 20% a bhí anseo.

Arna chur in oiriúint ón Banking & Payments Federation Ireland

Tabhair breac-chuntas ar dhá thoisc, seachas rátaí úis, a d'fhéadfadh an t-éileamh ar chreidmheas/iasachtaí i ngeilleagar na hÉireann a mhéadú.

1.
2.

(b) Feidhmíonn an scoil surfála *Surfriders* i mBun Dobhráin, Co. Dhún na nGall i rith shéasúr an tsamhraidh. Taispeántar sa tábla thíos aschur laethúil na scoile (líon na gceachtanna), costais sheasta iomlána, costais athraitheacha iomlána agus costais iomlána.

Aschur Laethúil (Líon na gCeachtanna)	Costais Sheasta Iomlána (€)	Costais Athraitheacha Iomlána (€)	Costais Iomlána (€)
0	300	0	300
10	300	120	420
20	300	210	510
30	300	360	660
40	300	600	900

(i) Mínigh na téarmaí **costais sheasta** agus **costais athraitheacha** agus tabhair sampla amháin de chostas seasta agus sampla amháin de chostas athraitheach **don scoil surfála**.

Costais sheasta:
Sampla de chostas seasta:
Costais athraitheacha:
Sampla de chostas athraitheacha:

(ii) Úsáid sonraí ón tábla thuas agus tarraing léaráid thíos atá lipéadaithe go soiléir chun cuar na gcostas seasta iomlán (CSI), cuar na gcostas athraitheach iomlán (CAI) agus cuar an chostais iomláin (CI) a thaispeáint.

Nóta: Ní mór duit ais na gcostas agus ais na cainníochta a chomhlánú/líonadh.

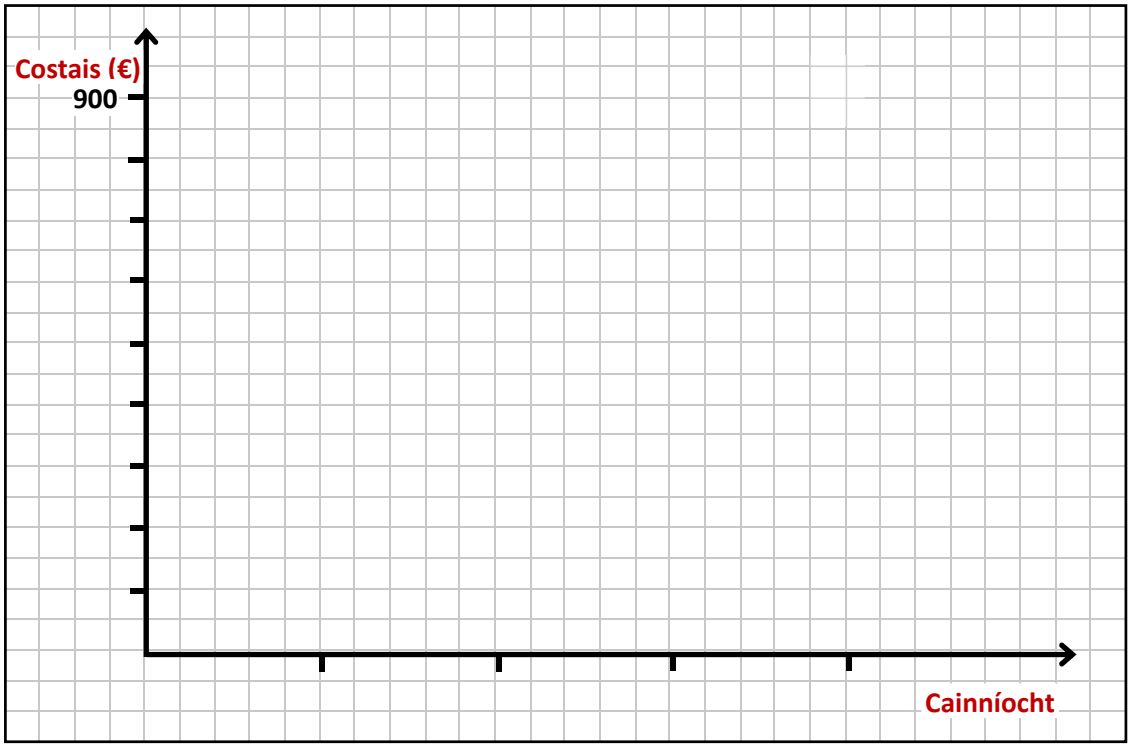

(iii) Nuair a chuireann an scoil surfála 40 ceacht in aghaidh an lae ar fáil, cad é an t-íosphraghas a chaithfidh an t-úinéir a ghearradh in aghaidh an cheachta chun bhrabús de €100 in aghaidh an lae a thuilleamh?
Bain úsáid as sonraí ón tábla ar leathanach 23 agus taispeáin do chuid oibre ar fad.

Do chuid oibre:
Freagra:

(c) Tá sé d'aidhm ag "Tithe á dTógáil, Pobail á gCothú, 2025-2030", scéim nua tithíochta an rialtais, aghaidh a thabhairt ar fhoirgnimh thréigthe agus foirgnimh fholmha i lár bailte.

(i) Pléigh tairbhe eacnamaíochta amháin agus dúshlán eacnamaíochta amháin a bhaineann le lár bailte a athbheochan.

Tairbhe:
Dúshlán:

(ii) Tabhair breac-chuntas ar dhá impleacht fhéideartha a bhaineann le ballraíocht na hÉireann san AE agus aghaidh á tabhairt ag an tír ar ghanntanas lucht saothair san earnáil tógála tithe.

1.
2.

(iii) I bplean nua tithíochta Rialtas na hÉireann, beidh údaráis áitiúla in ann ceannach éigeantach (de réir dlí) a dhéanamh ar réadmhaoin thréigthe.

Arna chur in oiriúint ó Nuacht RTÉ

An aontaíonn nó an easaontaíonn tú le cead a bheith ag údaráis áitiúla ceannach éigeantach a dhéanamh ar fhoirgnimh atá tréigthe?

Cuir do fhreagra in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Aontaím		Easaontaím	

Cosain:

(75 marc)

Ceist 14

(a) **(i)** Bhí Olltáirgeacht Intíre na hÉireann (OTI) ag €153.4 billiún i R1, 2025.
Sa tréimhse chéanna bhí Olltáirgeacht Náisiúnta na hÉireann (OTN) ag €107 billiún**.**

Ríomh glan-ioncam tosca na hÉireann ó thar lear (NFIA i mBéarla).
Taispeáin do chuid oibre ar fad.

Do chuid oibre:
Freagra:

(ii) Tabhair breac-chuntas ar dhá shrian a bhaineann le holltáirgeacht intíre (OTI) **mar thomhas ar leas eacnamaíochta na hÉireann**.

1.
2.

(iii) Ní dhéantar taifead ar ghníomhaíochtaí eacnamaíochta sa gheilleagar folaithe i gcuntais náisiúnta ioncaim.

Tabhair breac-chuntas ar *iarmhairt eacnamaíochta* amháin **agus** ar *iarmhairt sóisialta* amháin a bhíonn ag gníomhaíochtaí eacnamaíochta folaithe.

Iarmhairt eacnamaíochta:
Iarmhairt sóisialta:

(b) Sa léaráid thíos taispeántar sreabhadh ciorclach an ioncaim i ngeilleagar oscailte.

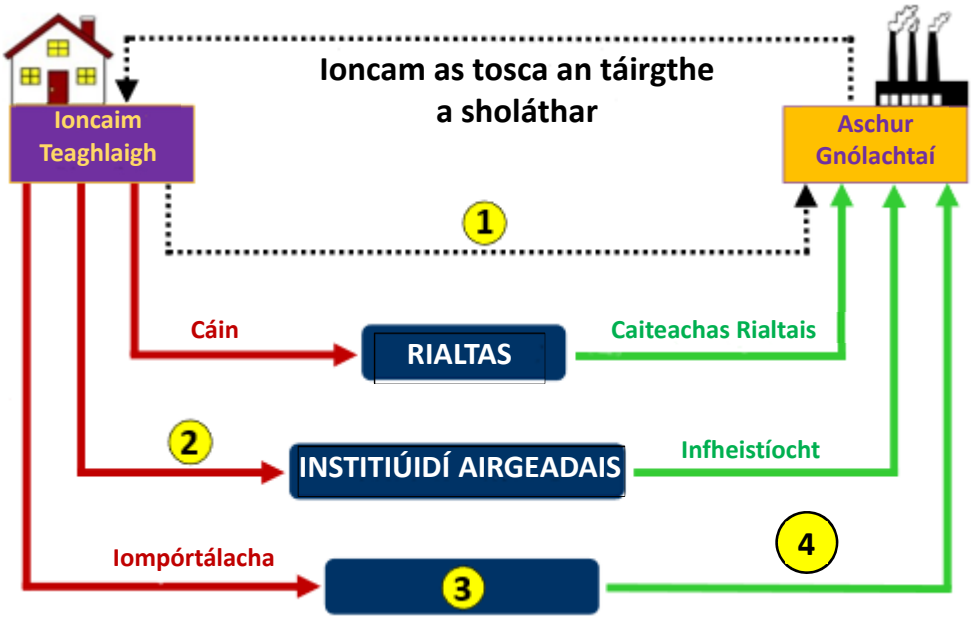

(i) Cuir na téarmaí cearta do na comhpháirteanna 1 go 4 atá in easnamh isteach sa tábla thíos chun an léaráid thuas a chríochnú.

1	
2	
3	
4	

(ii) Mínigh an téarma **iompórtálacha** sa léaráid de shreabhadh ciorclach an ioncaim agus tabhair breac-chuntas ar dhá thoisc a imríonn tionchar faoi láthair ar leibhéal na n-iompórtálacha i ngeilleagar na hÉireann.

Iompórtálacha:
1.
2.

(iii) I mBealtaine 2025, bhí 301,000 teaghlach in Éirinn i riaráistí €142 milliún le cuideachtaí leictreachais.

Arna chur in oiriúint ón Irish Independent

Ba chóir don Rialtas €142m a íoc leis na cuideachtaí sin chun na riaráistí a ghlanadh.

An aontaíonn tú nó an easaontaíonn tú leis an moladh seo?

Cuir do fhreagra in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Aontaím		Easaontaím	

Cosain:

(c) Comhlánaigh gach léaráid thíos le léiriú conas is dócha a athróidh gach ceann de na himeachtaí a leanas cothromaíocht an mhargaidh do chonsóil Sony Playstation 5 (PS5) in Éirinn.

Mínigh do fhreagra i **ngach** cás.

(i) I ngearrthóg mhearscaipthe ar TikTok, feictear tionchairí ag imirt cluiche nua atá eisiach do TikTok.

Léaráid	Míniú
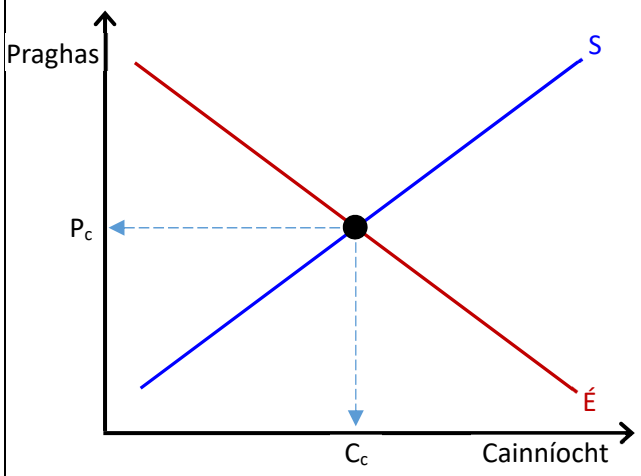	

(ii) Bogann Sony níos mó de tháirgeadh PS5 go Vítneam, áit a bhfuil pá níos ísle ná sa tSín.

Léaráid	Míniú
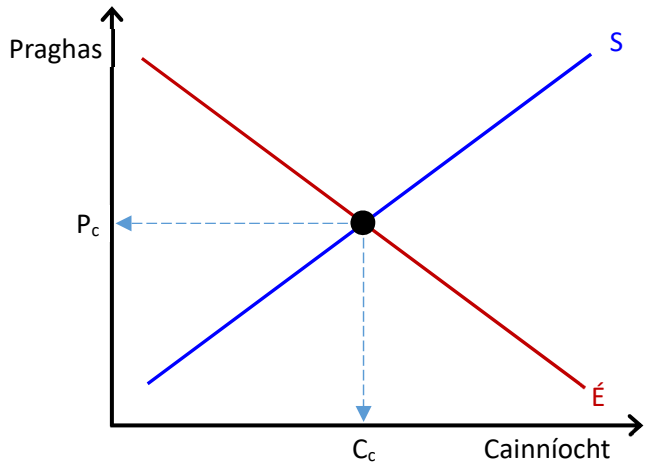	

(iii) Tagann ardú ar phréimheanna árachais don mhuiriompar domhanda i ngeall ar mhéadú ar líon na n-ionsaithe píoráideachta sa Mhuir Rua.

Léaráid	Míniú
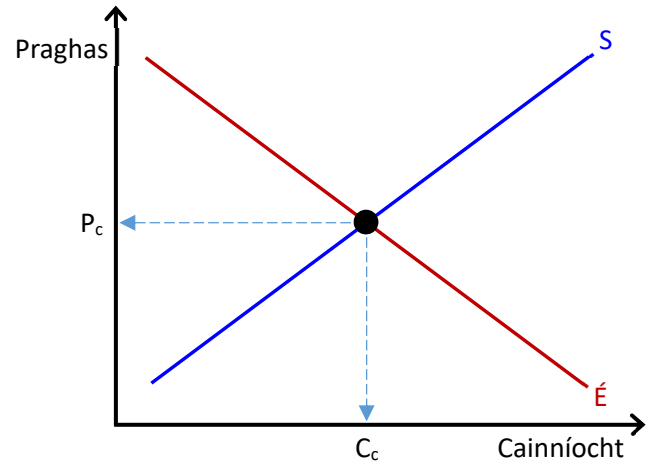	

(75 marc)

Ceist 15

Taispeántar sa chairt thíos caiteachas reatha agus caiteachas caipitiúil státchiste na hÉireann i mBuiséad 2026.

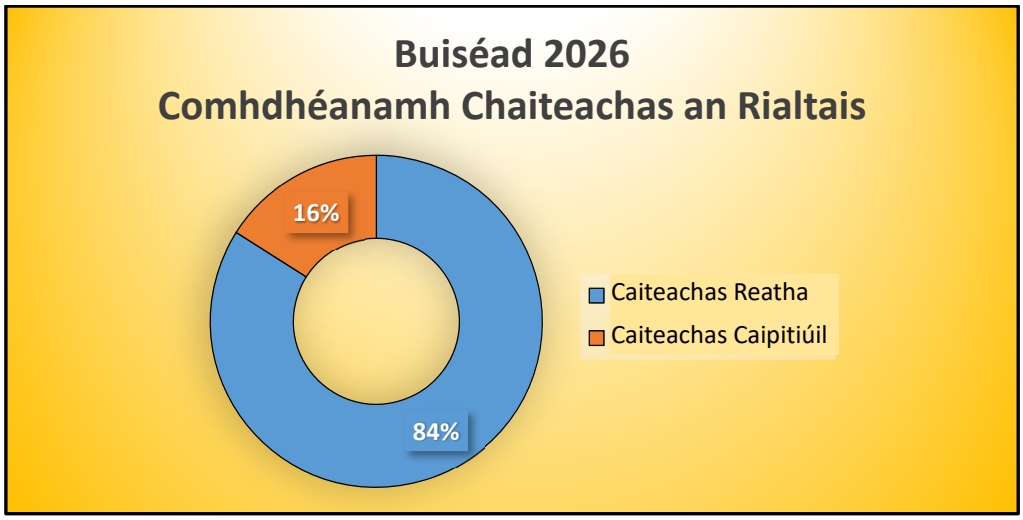

Arna chur in oiriúint ón Roinn Airgeadais

(a) **(i)** Mínigh an difríocht idir caiteachas reatha rialtais agus caiteachas caipitiúil rialtais, agus tabhair sampla amháin de gach ceann de na cineálacha sin caiteachais.

Caiteachas reatha rialtais:
Sampla:
Caiteachas caipitiúil rialtais:
Sampla:

I mBuiséad 2026, bhain sciar níos mó de chaiteachas iomlán an rialtais le caiteachas caipitiúil ná mar a bhain i mBuiséad 2025.

(ii) Cén fáth, dar leat, a bhfuil an rialtas ag pleanáil an sciar dá chaiteachas ar chaiteachas caipitiúil a mhéadú?

Fáth:

I mBuiséad 2026, chuir rialtas na hÉireann deireadh le híocaíochtaí ginearálta aonuaire don ghéarchéim sa chostas maireachtála. Ina áit sin, d'fhógair siad níos mó **tacaíochtaí spriocdhírithe** do shaoránaigh.

(iii) Tabhair breac-chuntas ar chúis amháin ar ghlac an rialtas an chéim chun tacaíochtaí níos spriocdhírithe a thabhairt isteach do shaoránaigh.

Cúis:

(b) Tá comhbhonn cánach cúng ag rialtas na hÉireann agus go bunúsach ní dhearna siad rud ar bith faoi in ainneoin gur iarradh orthu é a leathnú.

Arna chur in oiriúint ó the Irish Times, Meán Fómhair 2025

(i) Mínigh an tuiscint atá agat ar an téarma **an comhbhonn cánach a leathnú**.

Mínigh:

(ii) Tabhair breac-chuntas ar dhá thairbhe a d'fhéadfadh a bheith ann do gheilleagar na hÉireann dá leathnófaí an comhbhonn cánach.

1.
2.

(iii) Tá sé i gceist ag an rialtas cáin bhreisluacha (CBL) a laghdú do chuid d'earnáil an fháilteachais ó 13.5% go 9% ó mhí Iúil 2026 ar chostas €681 milliún thar bhliain iomlán.

An aontaíonn nó an easaontaíonn tú leis an laghdú seo i CBL do chuid d'earnáil an fháilteachais?

Cuir do fhreagra in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Aontaím		Easaontaím	

Cosain:

(c) Sa ghrafaic thíos taispeántar na leibhéil táirgiúlachta ag lucht saothair san earnáil le ceannas coigríochach agus san earnáil le ceannas intíre in Éirinn i Ráithe 4, 2024.

Arna chur in oiriúint ón POS (Aibreán, 2025)

(i) Mínigh an tuiscint atá agat ar an téarma **táirgiúlacht saothair.**
Luaigh sampla amháin d'earnáil le ceannas coigríochach agus sampla amháin d'earnáil le ceannas intíre in Éirinn.

Táirgiúlacht saothair:
Sampla ón earnáil choigríochach:
Sampla ón earnáil intíre:

(ii) Tá méadú sa táirgiúlacht saothair tábhachtach do gheilleagar.

Tabhair breac-chuntas ar **chúis** amháin a bhfuil méadú sa táirgiúlacht saothair tábhachtach do gheilleagar na hÉireann **agus** tabhair breac-chuntas ar straitéis amháin a d'fhéadfadh fostóir a úsáid chun táirgiúlacht saothair a mhéadú.

Cúis:
Straitéis:

(iii) Táthar ag súil go gcuirfidh an Intleacht Shaorga - IS (AI sa Bhéarla) €250 billiún le geilleagar na hÉireann faoi 2035.

Arna chur in oiriúint ón Scoil Ghnó na Tríonóide

An ndéanfaidh IS an bhearna tháirgiúlachta idir na hearnálacha le ceannas intíre agus iad siúd le ceannas coigríochach in Éirinn a chúngú nó a leathnú, dar leat?

Cuir do rogha in iúl thíos le tic (✓) sa bhosca cuí agus cosain do fhreagra.

Bearna a chúngú		Bearna a leathnú	

Cosain:

(75 marc)

Ceist 16

Taispeántar sa léaráid thíos cothromaíocht an mhargaidh do sheomraí óstáin in aghaidh na hoíche in áiteanna saoire fionnuaire in Éirinn, nó '*Coolcations*', i rith shéasúr an tsamhraidh. Is éard atá i gceist le '*Coolcation*' ná saoire in aeráid fhionnuair, mar atá in Éirinn, seachas in áiteanna níos teo.

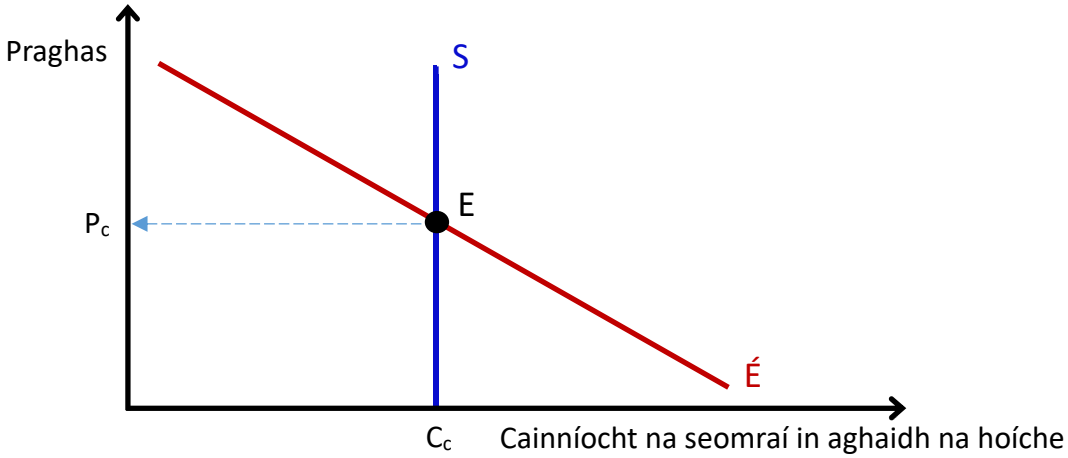

(a) **(i)** Úsáid an léaráid thuas agus **taispeáin** conas atá an tóir mhéadaithe ar *shaoire fhionnuar* in Éirinn i measc turasóirí ón iasacht ag imirt tionchar ar chothromaíocht an mhargaidh do sheomraí óstáin in aghaidh na hoíche sa ghearrthéarma.
Lipéadaigh go soiléir athruithe ar bith a dhéanfaidh tú ar an léaráid.

(ii) Ardaítear praghsanna seomraí óstáin i mBaile Átha Cliath go géar sa tréimhse roimh cheolchoirmeacha / imeachtaí móra.
Mínigh **an fáth** ar féidir le hóstáin praghsanna ardaithe a ghearradh ar a seomraí le linn ceolchoirmeacha / imeachtaí mar sin.

Mínigh:

(iii) Tá plé déanta ag údaráis áitiúla i gContae Bhaile Átha Cliath ar an bhféidearthacht go dtabharfaí isteach cáin ar lóistín thar oíche do thurasóirí in óstáin, i mbrúnna agus in ionaid Airbnb.
Tabhair breac-chuntas ar dhá bhealach a bhféadfadh na húdaráis áitiúla ioncam ó cháin ar thurasóirí a úsáid le saol na saoránach i mBaile Átha Cliath a fheabhsú.

1.
2.

(b) Ar an gcairt thíos taispeántar na príomhthíortha dúchais ag an **654,500** cuairteoir ón iasacht a tháinig go hÉirinn i mí an Mheithimh 2025.

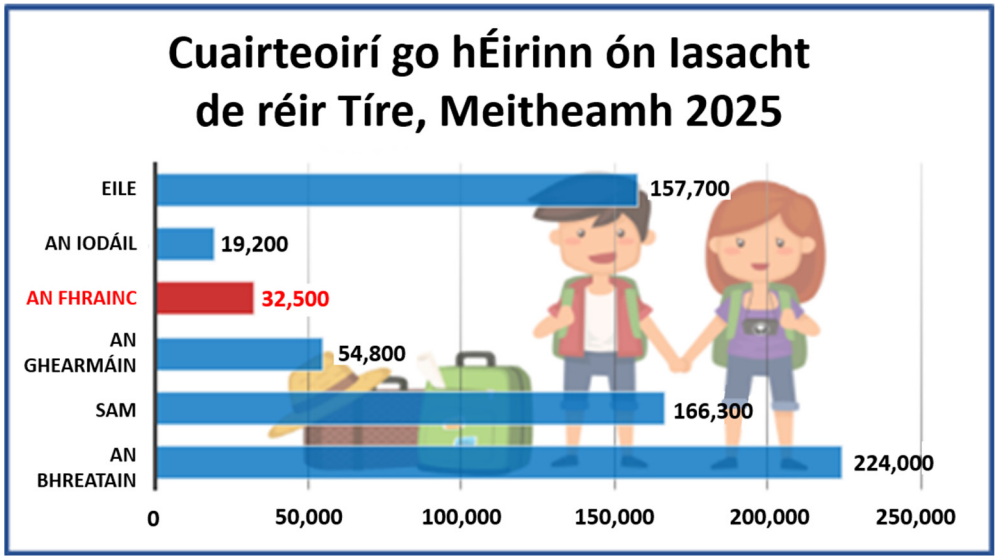

(i) Úsáid sonraí ón gcairt thuas agus ríomh an céatadán d'iomlán na gcuairteoirí ón iasacht go hÉirinn i mí an Mheithimh 2025 a tháinig ón **bhFrainc**.
Taispeáin do chuid oibre ar fad.

Do chuid oibre:
Freagra:

(ii) Sna míonna roimh mhí an Mheithimh 2025, thit luach an dollair i gcoinne an euro.
Ciallaíonn sé sin gur cheannaigh dollar amháin níos lú euro.

Tabhair breac-chuntas ar bhealach amháin a bhféadfadh an fhorbairt sin a bheith tar éis tionchar a imirt ar líon na gcuairteoirí ó SAM go hÉirinn i mí an Mheithimh.

Breac-chuntas:

(iii) D'úsáid timpeall 40 milliún duine aerfoirt in Éirinn in 2024 agus chuaigh 84% den iomlán trí Aerfort Bhaile Átha Cliath.

Arna chur in oiriúint ón the Sunday Independent, Lúnasa 2025

Tabhair breac-chuntas ar dhá bhealach a bhféadfadh rialtas na hÉireann úsáid a bhaint as an úinéireacht acu ar aerfoirt Bhaile Átha Cliath, na Sionainne agus Chorcaí chun forbairt réigiúnach chothrom a spreagadh.

1.
2.

(c) I dteorainn féidearthachta na táirgiúlachta (PPF, sa Bhéarla) thíos, léirítear na teaglamaí féideartha de **dhuilleog tobac** agus **arbhar** a d'fhéadfadh an Mhaláiv a tháirgeadh dá gcaithfidís a n-acmhainní ar fad ar an dá bharr sin.

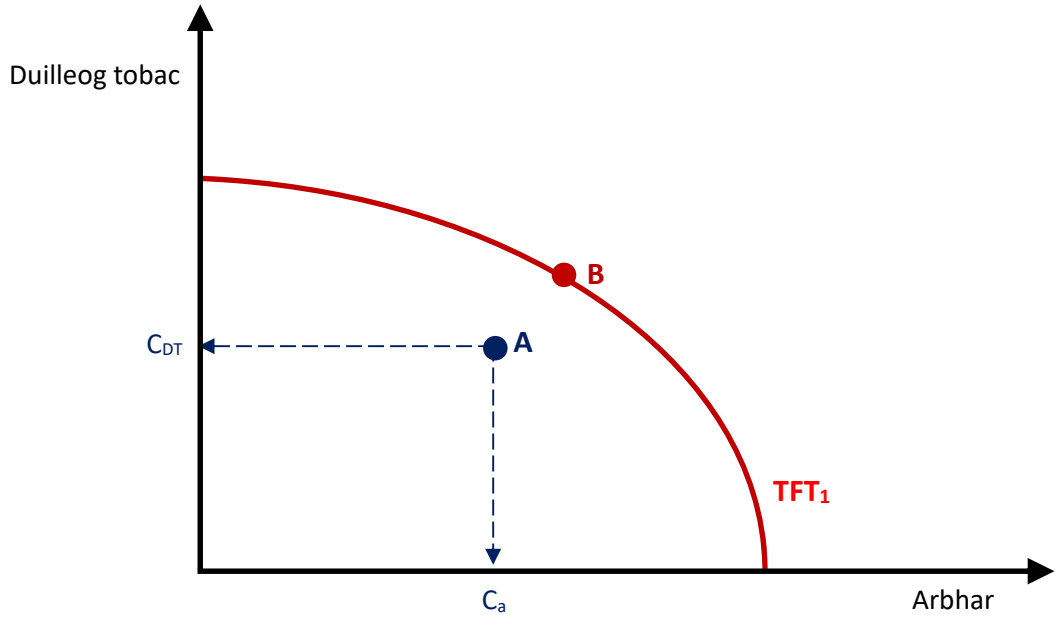

(i) Mínigh an rud a léiríonn an pointe gorm (lipéadaithe A) ar an léaráid thuas faoin úsáid reatha a bhaineann an Mhaláiv as a cuid acmhainní.

Mínigh:

(ii) Is féidir le drochmhaidhmeanna tuile sa Mhaláiv tionchar a imirt ar na barra duilleog tobac agus arbhar.

Taispeáin ar an léaráid thuas conas a d'fhéadfadh an fhorbairt sin sa Mhaláiv dul i bhfeidhm ar an TFT. **Lipéadaigh go soiléir athruithe ar bith a dhéanfaidh tú**. Mínigh do fhreagra.

Mínigh:

I mí Eanáir 2025, laghdaigh na Stáit Aontaithe (SAM) a gcuid clár cúnaimh don iasacht. Meastar go dtiocfaidh **meath** timpeall 59% in 2025 ar an gcúnamh ó na Stáit Aontaithe don Mhaláiv (Tír Bheagfhorbartha) i gcomparáid le 2024.

Arna chur in oiriúint ón International Food Policy Research Institute (IFPRI)

(iii) Tabhair breac-chuntas ar dhúshlán eacnamaíochta amháin **agus** ar dhúshlán sóisialta amháin a d'fhéadfadh a bheith roimh an Maláiv mar thoradh ar an meath seo i gcúnamh don iasacht ó na Stáit Aontaithe**.**

Dúshlán eacnamaíochta:
Dúshlán sóisialta:

(75 marc)

Leathanach breise más rogha leat é a úsáid.
Cuir in iúl go soiléir uimhir na ceiste agus an chuid den cheist atá á freagairt agat.

Leathanach breise más rogha leat é a úsáid.
Cuir in iúl go soiléir uimhir na ceiste agus an chuid den cheist atá á freagairt agat

Ná scríobh ar an leathanach seo

Fógra cóipchirt
D'fhéadfadh sé go bhfuil téacsanna nó íomhánna sa scrúdpháipéar seo nach é Coimisiún na Scrúduithe Stáit úinéir an chóipchirt orthu, agus d'fhéadfadh sé gur athchóiríodh iad, chun críoch an mheasúnaithe, gan cead na n-údar a fháil roimh ré. Ullmhaíodh an scrúdpháipéar seo de réir alt 53(5) den Acht Cóipchirt agus Ceart Gaolmhar, 2000. Ní údaraítear aon úsáid dá éis chun aon chríche ach amháin chun na críche a bhfuil sé beartaithe chuici. Ní ghlacann an Coimisiún aon dliteanas as sárú ar bith ar chearta tríú páirtí a eascraíonn as dáileadh nó úsáid neamhúdaraithe an scrúdpháipéir seo.

Scrúdú na hArdteistiméireachta – Ardleibhéal

Eacnamaíocht

Dé hAoine 19 Meitheamh

Maidin 9:30 - 12:00